

Suvestinė redakcija nuo 2021-08-11

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2012, Nr. [11-485](#), i. k. 112301MISAK-46/4-63

Nauja redakcija nuo 2021-08-11:

Nr. [D1-450/4-843](#), 2021-07-30, paskelbta TAR 2021-08-10, i. k. 2021-17344

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTRAS

ĮSAKYMAS

**DĖL GAMYBOS LIEKANŲ PRISKYRIMO PRIE ŠALUTINIŲ PRODUKTŲ
TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO**

2012 m. sausio 17 d. Nr. D1-46/4-63

Vilnius

Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 3¹ straipsnio 3 dalimi ir įgyvendindami 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančią kai kurias direktyvas, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/851, t v i r t i n a m e Gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų tvarkos aprašą (pridedama).

APLINKOS MINISTRAS

GEDIMINAS KAZLAUSKAS

ŪKIO MINISTRAS

RIMANTAS ŽYLIUS

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir
Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro
2012 m. sausio 17 d. įsakymu Nr. D1-46/4-63

GAMYBOS LIEKANŲ PRISKYRIMO PRIE ŠALUTINIŲ PRODUKTŲ TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų tvarkos aprašu (toliau – Tvarkos aprašas) nustatomi medžiagų ar daiktų priskyrimo prie šalutinių produktų kriterijai, sąlygos ir tvarka.

2. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

Gamybos liekanos – medžiaga ar daiktas, susidarę pagrindinio produkto gamybos metu, kurie nėra šio gamybos proceso tikslas.

Gamybos procesas – veikla, kurios metu žaliavos (pradinės medžiagos, skirtos apdoroti arba perdirbti) paverčiamos gaminiu ar pusgaminiu.

Pagrindinis produktas – gamybos proceso metu tikslingai sukurta medžiaga ar daiktas.

Šalutinis produktas – gamybos liekanos, kurios nėra priskiriamos prie atliekų.

Šalutinio produkto darytojas – pagrindinį produktą, kurio gamybos metu susidaro šalutinis produktas, gaminanti įmonė.

Šalutinio produkto naudotojas – asmuo, naudojantis šalutinį produktą savo veikloje.

3. Kitos Tvarkos apraše vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme (Žin., 1998, Nr. [61-1726](#); 2002, Nr. [72-3016](#)) vartojamas sąvokas.

II. PRISKYRIMO PRIE ŠALUTINIŲ PRODUKTŲ KRITERIJAI IR SĄLYGOS

4. Gamybos liekanos gali būti laikomos šalutiniais produktais ir nepriskiriamos atliekomis, jeigu atitinka šias sąlygas:

4.1. atitinka visus šiuos kriterijus:

4.1.1. gamybos liekana yra gamybos proceso sudėtinė dalis;

4.1.2. tolesnis gamybos liekanų naudojimas yra žinomas;

4.1.3. gamybos liekanos gali būti panaudotos tiesiogiai, be jokio papildomo apdirbimo, išskyrus, jeigu tai yra atliekama įprastos pramoninės praktikos būdu;

4.1.4. tolesnis gamybos liekanos naudojimas yra teisėtas (gamybos liekanos atitinka visus svarbiausius produkto, aplinkos ir sveikatos apsaugos reikalavimus konkretaus naudojimo atveju ir nedaro neigiamo poveikio visuomenės sveikatai ir aplinkai);

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-450/4-843](#), 2021-07-30, paskelbta TAR 2021-08-10, i. k. 2021-17344

4.2. šalutinio produkto darytojas Tvarkos aprašo 8, 10, 15 ir 18 punktuose nurodytais dokumentais gali įrodyti gamybos liekanų atitiktį Tvarkos aprašo 4.1 punkte nurodytiems kriterijams.

5. Tvarkos aprašo 4 punkte nurodytų sąlygų neatitinkančios gamybos liekanos, bet atitinkančios Atliekų tvarkymo įstatyme pateiktą atliekų sąvoką, laikomos atliekomis.

III. GAMYBOS LIEKANŲ SUSIDARYMAS GAMYBOS PROCESO METU

6. Tinkančios naudojimui gamybos liekanos gali būti laikomos šalutiniais produktais, jei jos gautos pagrindinio produkto gamybos proceso metu.

7. Atliekos, susidarantys ne gamybos proceso metu (pvz., buitinės ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas), negali būti laikomos šalutiniais

produktais.

8. Gamybos liekanų atitiktis Tvarkos aprašo 4.1.1 punkte nurodytam kriterijui gali būti įrodyta šalutinio produkto darytojo parašu patvirtintu technologinio proceso aprašymu ar kito įmonės dokumento, kuriame nurodomas šalutinio produkto susidarymo faktas (pvz., techninio reglamento, Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar kitokio leidimo), išrašu.

IV. GAMYBOS LIEKANŲ NAUDOJIMO ŽINOMUMAS

9. Gamybos liekanos gali būti priskirtos prie šalutinių produktų, jei jų panaudojimas yra įprastinė gamybos praktika: tokias medžiagas ar daiktus naudoti įprasta.

10. Gamybos liekanų atitiktis Tvarkos aprašo 4.1.2 punkte nurodytam kriterijui pagrindžiama dokumentu, kuris įrodo galimybę konkretų gamybos liekanų kiekį panaudoti tikslingai (pvz., sutartis tarp šalutinio produkto darytojo ir šalutinio produkto naudotojo dėl konkretaus šalutinio produkto kiekio priėmimo naudoti ar kitas dokumentas, įrodantis galimybę gamybos liekanas perduoti naudoti).

11. Gamybos liekanos, neperduotos naudoti arba nepanaudotos ilgiau kaip vienus metus nuo gamybos liekanų susidarymo ir atitinkančios atliekų sąvoką, laikomos atliekomis.

V. GAMYBOS LIEKANŲ TIESIOGINIS NAUDOJIMAS

12. Gamybos liekanos gali būti priskirtos prie šalutinių produktų, jei jos gali būti naudojamos be jokio papildomo apdirbimo (pvz., taisymo, rūšiavimo, pavojingų sudėtinių dalių atskyrimo, kuris gali būti sietinas su atliekų naudojimu ar šalinimu), išskyrus atvejus, kai tai atliekama įprastos gamybinės praktikos būdu.

13. Įprastu gamybos praktikoje apdirbimu (paruošimu naudoti) gali būti laikomas medžiagos ar daikto smulkinimas mechaniniu būdu, plovimas, sausinimas, rafinavimas, homogenizavimas, skiedimas ir panašus paruošimas naudoti.

14. Paruošimą naudoti gali atlikti tiek šalutinio produkto darytojas, tiek šalutinio produkto naudotojas.

15. Gamybos liekanų atitiktis Tvarkos aprašo 4.1.3 punkte nurodytam kriterijui gali būti įrodyta šalutinio produkto naudotojo parašu patvirtintu dokumentu, technologinio proceso aprašymu ar kito įmonės dokumento, kuriame nurodomas šalutinio produkto naudojimo faktas (pvz., techninio reglamento, Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar kitokio leidimo), išrašu.

VI. GAMYBOS LIEKANŲ NAUDOJIMO TEISĖTUMAS

16. Gamybos liekanų naudojimas laikomas teisėtu, jei:

16.1. gamybos liekanos atitinka techninius reikalavimus, būtinus tokių medžiagų ar daiktų naudojimui (pvz., tankis, priemaišų kiekis ir pan.). Jei specialūs techniniai reikalavimai medžiagai ar daiktui nekeliami, toks naudojimas turi būti bent jau neuždraustas teisės aktu;

16.2. gamybos liekanų naudojimas atitinka teisės aktuose joms nustatytus aplinkos apsaugos normatyvus vandens, oro ar dirvožemio taršai, nedaro reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai ir visuomenės sveikatai, neviršija teisės aktuose nustatytų triukšmo ar kvapų normatyvų, nedaro reikšmingo neigiamo poveikio kraštovaizdžiui ar aplinkosauginiu, gamtiniu ir (ar) kultūriniu požiūriu svarbioms vietovėms ir atitinka kitus aplinkos, sveikatos apsaugos ir veterinarinius reikalavimus.

17. Gamybos liekanų naudojimas laikomas neteisėtu, jei:

17.1. gamybos liekanos arba iš jų gauti produktai neatitinka jiems keliamų techninių reikalavimų (pvz., skalda, kuri neatitinka specifinių reikalavimų, negali būti naudojama keliams tiesti ir turi būti laikoma atlieka);

17.2. gamybos liekanų naudojimas teisės aktų uždraustas arba tokia medžiaga ar daiktas, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, privalo būti naudojami ar šalinami kaip atliekos.

18. Gamybos liekanų atitiktis Tvarkos aprašo 4.1.4 punkte nurodytam kriterijui gali būti įrodyta šalutinio produkto naudotojo parašu patvirtintu dokumentu, technologinio proceso aprašymu ar kito įmonės dokumento, kuriame nurodomas medžiagos ar daikto naudojimo teisėtumas (pvz., techninio reglamento, Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo ar kitokio leidimo), išrašu.

VII. PRISKYRIMO PRIE ŠALUTINIŲ PRODUKTŲ TVARKA

19. Sprendimas dėl gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų turi būti priimamas esant konkrečiam tam tikrų gamybos liekanų kiekiui. Ta pati medžiaga ar daiktas vienu atveju gali atitikti Tvarkos aprašo 4.1 punkte nurodytus kriterijus ir būti priskirti prie šalutinių produktų, kitu atveju, neatitikus Tvarkos aprašo 4.1 punkte nurodytų kriterijų, laikomi atliekomis ir jiems turi būti taikomi atliekų tvarkymą reguliuojantys teisės aktai.

20. Už teisingą gamybos liekanų priskyrimą prie šalutinių produktų atsakingas šalutinių produktų darytojas.

21. Šalutinio produkto darytojas, nusprendęs, kad konkretus jo gamybos liekanų kiekis gali būti šalutiniai produktai, privalo turėti gamybos liekanų atitiktį Tvarkos aprašo 4.1 punkte nurodytiems kriterijams patvirtinančius dokumentus, kurie gamybos vietoje turi būti saugomi ne trumpiau kaip trejus metus nuo gamybos liekanų susidarymo ir pateikiami aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės ir kitiems įgaliotiems pareigūnams, jiems pareikalavus.

22. Šalutiniai produktai neįtraukiami į šalutinio produkto darytojo vykdomą atliekų apskaitą.

23. Šalutiniams produktams taikomi bendrieji aplinkos apsaugą, o ne atliekų tvarkymą reguliuojantys teisės aktai.

24. Šalutinių produktų turėtojas aplinkos poveikiui neatsparius šalutinius produktus turi apsaugoti nuo šio poveikio. Šalutinių produktų laikymo talpos turi būti atsparios laikomų daiktų ir medžiagų poveikiui, iš jų ar iš laikomų šalutinių produktų neturi tekėti skysčiai, sklisti kvapai, dulkės ir pan.

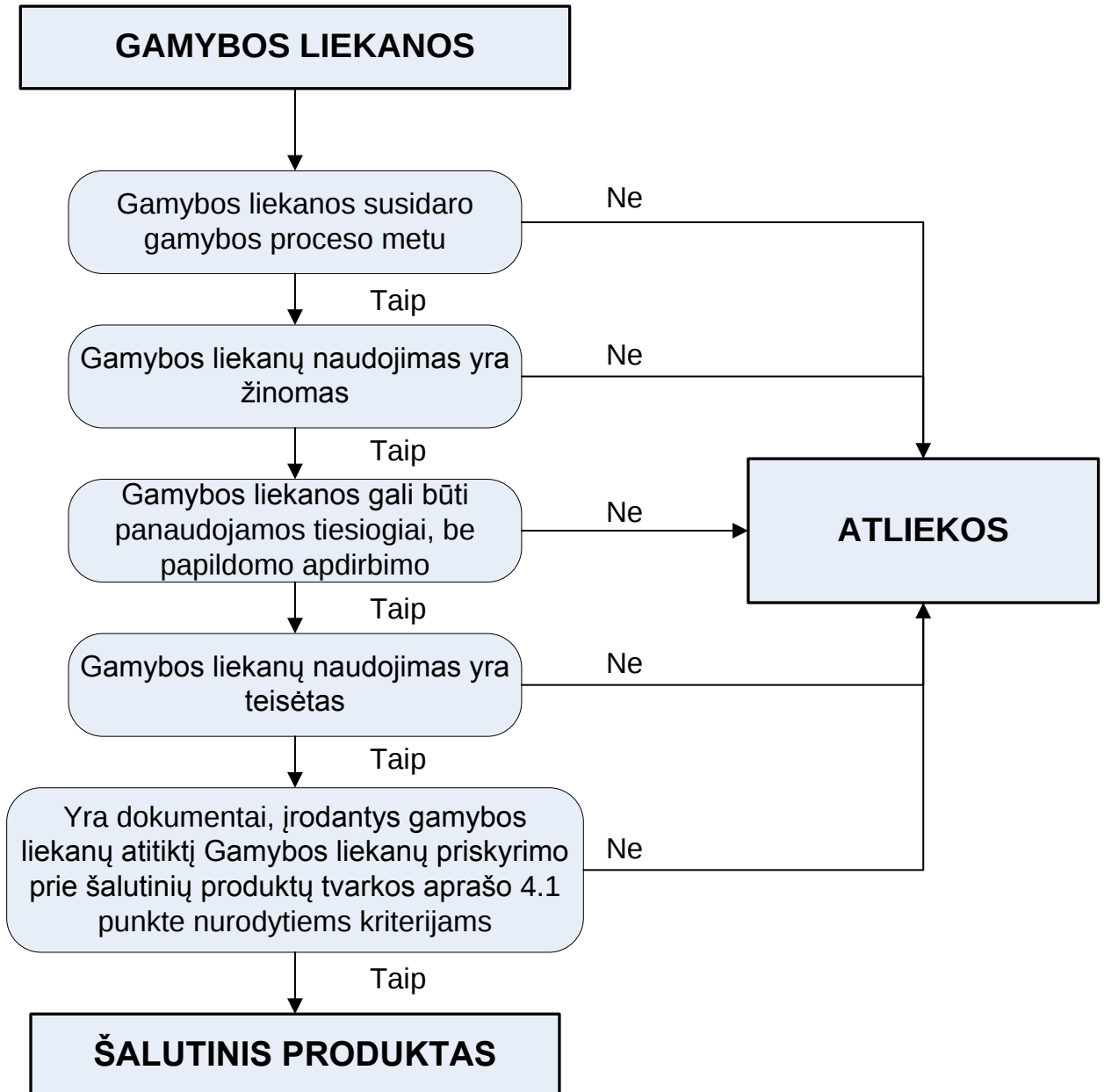
25. Tvarkos aprašo 1 priede pateikiama sprendimo, ar gamybos liekanos gali būti priskiriamos prie šalutinių produktų, schema.

26. Tvarkos aprašo 2 priede pateikti atliekų ir šalutinių produktų pavyzdžiai.

VIII. ATSAKOMYBĖ UŽ PAŽEIDIMĄ

27. Asmenys, pažeidę Tvarkos aprašo reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka.

**SPRENDIMO, AR GAMYBOS LIEKANOS GALI BŪTI PRISKIRIAMOS
ŠALUTINIAMS PRODUKTAMS, SCHEMA**



ATLIEKŲ IR ŠALUTINIŲ PRODUKTŲ PAVYZDŽIAI

1. Atliekų ir šalutinių produktų pavyzdžiais (toliau – Pavyzdžiai) siekiama paaiškinti atvejus, kada gamybos liekanas galima, o kada negalima laikyti šalutiniais produktais.

2. Pavyzdžiai:

2.1. geležies ir plieno gamybos šlakai ir dulkės:

2.1.1. aukštakrosnių šlakas gaunamas aukštakrosnėse kartu su išlydytu plienu. Plieno gamybos procesas pritaikytas taip, kad užtikrintų, jog šlakui būtų suteiktos reikiamos techninės savybės. Gamybos pradžioje priimtas techninis sprendimas lemia, kokių savybių šlakas susidarys. Be to, iš anksto yra žinoma, kad šlakas bus naudojamas keliais aiškiai apibrėžtais būdais ir jo paklausa bus didelė. Aukštakrosnių šlaką galima naudoti tiesiogiai gamybos proceso pabaigoje be apdirbimo. Tačiau šlakas gali būti apdirbamas įprastos gamybos praktikos metu, pvz., smulkinamas norint gauti tinkamo dydžio daleles. Todėl šios gamybos liekanos gali būti priskiriamos šalutiniams produktams;

2.1.2. sieros šalinimo šlakas gaunamas dėl to, kad prieš gaminant plieną iš geležies reikia pašalinti sierą. Šiame šlake gausu priemaišų (sieros), todėl toks šlakas negali būti naudojamas toliau metalurgijoje ir dažniausiai šalinamas sąvartyne. Taigi, šios gamybos liekanos atitinka atliekų sąvoką ir negali būti priskiriamos prie šalutinių produktų;

2.1.3. plieno gamybos metu valant gamyklos patalpų orą susidaro dulkės, kurios nusėda filtruose. Šiuos filtrus galima valyti ir likusį metalą grąžinti į gamybos ciklą. Toks filtrų valymas laikomas papildomu apdirbimu, todėl dulkės neatitiks Gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) 4.1.3 punkte nurodyto kriterijaus ir turės būti priskiriamos atliekoms;

2.2. maisto ir gėrimų pramonės šalutiniai produktai – gyvūnų pašarai. Maisto ir gėrimų pramonės šalutiniai produktai gali būti naudojami gyvūnams šerti. Pvz., cukraus gamybos, aliejaus spaudimo, krakmolo gamybos ir salyklo gamybos metu susidaro medžiagos, kurias ūkininkai naudoja gyvūnams šerti arba kurias naudoja gyvūnų pašarų gamintojai. Šios gamybos liekanos gali būti naudojamos gyvūnams šerti be papildomo apdirbimo. Be to, pašarinių žaliavų naudojimas reguliuojamas 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 178/2002, nustatančiu maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančiu Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančiu su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 6 tomas, p. 463), ir 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 767/2009 dėl pašarų tiekimo rinkai ir naudojimo, iš dalies keičiančiu Reglamentą (EB) Nr. 1831/2003 ir panaikinančiu Direktyvas 79/373/EEB, 80/511/EEB, 82/471/EEB, 83/228/EEB, 93/74/EEB, 93/113/EEB, 96/25/EEB bei Sprendimą 2004/217/EB (OL 2009 L 229, p. 1). Todėl esant tokių gamybos liekanų paklausai, ši medžiaga nepatenka į atliekų sąvoką ir gali būti priskiriama prie šalutinių produktų;

2.3. šalutiniai deginimo produktai:

2.3.1. gipsas, gautas iš išmetamųjų dujų šalinant sierą, naudojamas įvairiems tikslams. Jis gali būti naudojamas vietoj natūralaus gipso, pvz., gipso plokštėms gaminti. Išmetamųjų dujų valymo procesas keičiamas ir kontroliuojamas siekiant gaminti reikiamų savybių gipsą. Todėl medžiaga bus naudojama prieš tai jos neapdirbant gamybos procese. Toks gipsas gali būti laikomas šalutiniu produktu;

2.3.2. kai kuriuos anglies degimo produktus galima toliau naudoti be papildomo apdorojimo, tačiau daugelis produktų vis dėlto turi būti šalinami, pvz., lakieji pelenai;

2.4. medienos nuopjovos ir kitos panašios medžiagos. Pjuvenos, medienos skiedros ir neapdorotos medienos nuopjovos susidaro lentpjūvėse arba kitose medžio apdirbimo įmonėse,

kartu su pagrindiniu produktu – pjauta mediena, pvz., gaminant baldus ar medinius padėklus. Šie likučiai toliau naudojami kaip žaliavos medienos plokštėms, pvz., drožlių plokštėms arba popieriui gaminti. Jie bus naudojami be papildomo apdirbimo, išskyrus smulkinimą iki reikalingo dydžio, todėl bus laikomi šalutiniais produktais;

2.5. fosfogipsas. Fosfogipsas susidaro gaminant chemines trąšas (fosfatą paveikus sieros rūgštimi). Šios gamybos liekanos, be papildomo apdirbimo, gali būti naudojamos keliams tiesti, grybams auginti. Tačiau dėl fosfogipse esančių priemaišų ir didelių perdirbimo sąnaudų jo pritaikymas ribotas. Vadovaujantis Tvarkos aprašo 4 punktu, šalutiniu produktu gali būti laikoma tik ta fosfogipso dalis, kuri sunaudojama faktiškai;

2.6. kiti atvejai:

2.6.1. gamybos metu susidarancias perteklines medžiagas arba tik išoriškai pažeistas medžiagas, iš esmės panašias į pagrindinį produktą (sugadinti produktai), kurias įmanoma iš karto panaudoti gamybai, galima priskirti prie šalutinių produktų, pvz., kaučiuko ir vulkanizavimo mišiniai, žievės drožlės ir gabalai, plastiko atliekos ir panašios medžiagos;

2.6.2. jeigu gamybos liekanas reikia visiškai perdirbti arba jei jose yra nepageidaujamų priemaišų, kurias reikia pašalinti prieš naudojimą ar apdorojimą, tokios gamybos liekanos turėtų patekti į atliekų sąvoką ir būti laikomos atliekomis.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Įsakymas Nr. [D1-450/4-843](#), 2021-07-30, paskelbta TAR 2021-08-10, i. k. 2021-17344

Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2012 m. sausio 17 d. įsakymo Nr. D1-46/4-63 „Dėl Gamybos liekanų priskyrimo prie šalutinių produktų tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo